

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
ΑΠΑΝΤΑ
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΟΣ
ΑΘΗΝΑ 1982
Σελ. 83-87

Η ΧΗΡΑ ΠΑΠΑΔΙΑ

(ΗΘΗ ΤΩΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ)

Α΄

Μόλις ό Χατζη-Γιάννης ήνοιξε τὸ στόμα διὰ νὰ τονίση τὴν ἐπώδον τοῦ ἄσματος του καὶ ἡ κολοσσαία χεὶρ τοῦ Μηνᾶ τοῦ ἔφραξε τὰ χεῖλη διὰ φοβεροῦ κινήματος.

Τὸ πρᾶγμα συνέβαινεν ἐν Κ..., μιᾷ τῶν Σποράδων, περιφῆμῳ διὰ τὸ ναυτικόν της. Ἐν τῶν ὑψίστων προνομίων ὅπερ κατεῖχον αἱ ὑπὸ τὴν τουρκικὴν δεσποτείαν τελοῦσαι αὐταὶ νῆσοι, ἀπολαύουσαι ὅμως τὸ πάλαι δημοτικῆς τινος αὐτονομίας, πολυτίμου διὰ τοὺς κατοίκους των, ἦτο τὸ δικαίωμα τοῦ κωμάζειν ἐν ταῖς ὁδοῖς τὴν νύκτα, ὅπερ δὲν ἀνεγράφετο μὲν ἐν τῷ ἀστικῷ κώδικι, ἐκυροῦτο ὅμως διὰ τῆς ἀνοχῆς ἣν ἐδείκνυεν ἡ ἐγχώριος πολιτοφυλακὴ πρὸς τοὺς ἐκ μακρῶν θαλασσοποριῶν ἐπιστρέφοντας τολμηροὺς ναυβάτας.

Ἡ λέξις γεμιτζῆς (ναύτης) καὶ αἱ λέξεις ντερτιλῆς καὶ μερακλῆς ἦσαν πάλαι ποτὲ καὶ αἱ τρεῖς συνώνυμοι. Νὰ ἐπιστρέφῃ τις ἐκ μακροῦ διάπλου ἀνὰ τὸν Εὐξείνιον καὶ τὸν Ἀδριαν, νὰ ἔχῃ διέλθῃ ἀνάστρους καὶ ζοφερὰς νύκτας παρὰ τοὺς ἰστούς καὶ τὸ πηδάλιον ἄγρυπνος, χωρὶς μῆτε ζεῦγος ὀφθαλμῶν νὰ φαίνεται κάπου λαμπυρίζον εἰς τὴν ἔρημον παραλίαν, μῆτε ἀνήσυχον οὖς ν' ἀκούῃ τοὺς διὰ περιπαθῶν φθόγγων διερμηνευομένους στεναγμοὺς τοῦ ἔρωτος, μετὰ τὸ τελευταῖον ἄσμα τοῦ ἀπόπλου, τοῦ ὁποίου τοὺς τόνους ψιθυρίζουσιν ἀκόμη αἱ θαλάσσιαι αὐραὶ περὶ τὴν ἀκτὴν:

*Ἄναψε τὸ φαναράκι καὶ κατέβα στὸ γιαλό,
λῦσέ μας τὸ παλαμάρι, κι ἄντε κόρη μ' στὸ καλό...*

καὶ νὰ μὴ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ τραγουδήσῃ ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς φίλης του;

Αὐτὸ τοῦτο ἠθέλε νὰ πράξῃ καὶ ὁ Χατζη-Γιάννης, νέος εἰκοσαετής, ὅστις ἐτήρει μὲν ἐκ προγόνων τὴν προσωνυμίαν τοῦ Χατζῆ, ἦτο δὲ καὶ ὁ ἴδιος προσκυνητῆς τῶν Ἁγίων Τόπων. Ἄλλ' ὁ ἐξάδελφος Μηνᾶς, αὐστηρότερος

εἰς τὸ περὶ κοσμιότητος κεφάλαιον, ἐζήτει νὰ τὸν παρεμποδίση. Ὁ νεαρὸς ὁμῶς Χατζη-Γιάννης, ἔκδοτος ὄλος εἰς τὸν ἔρωτα, ἐξέφραζε τὸ παράπονόν του διὰ δευτέρας στροφῆς ὡς ἑξῆς:

Ὡς καὶ τὰ παραθύρια της,
ξάδερφε Μηνᾶ,
ἀμάχη μού βαστοῦνε·

Ὅταν γυρίσω καὶ τὰ ἰδῶ,
ξάδερφε Μηνᾶ,
χωρὶς ἀέρα κλειοῦνε.

Ἡ στροφή αὕτη δὲν ἦτο ἢ σκανδαλίζουσα τὸν ἐξάδελφον Μηνᾶν, ἀλλ' ἢ πρῶτη, καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἐν εἶδει ἐπωδοῦ ἐπικλήσεώς της:

Ἐβγα νὰ ἰδῶ τὸν ἴσκιό σου,
χήρα παπαδιά!
κ' ἐγὼ τότε γνωρίζω·

Τὸ νόστιμό σου τὸ κορμί,
χήρα παπαδιά!
ὅπου τὸ λαχταρίζω.

Συνέβαινε δὲ τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ νὰ διέρχωνται ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς «χήρας παπαδιάς», πρὸς ἣν ἐγένετο ἡ φλογοερὰ ἐπίκλησις.

Β'

Ὅλοι οἱ νέοι τῆς νήσου, ἐπανακάμπτοντες ἐκ τῶν συνεχῶν θαλασσοποριῶν των, ἐφρόντιζον νὰ κομίζωσι δῶρα καὶ κοσμήματα διὰ τὰς ἐκλεκτὰς τῆς καρδίας των. Ὅλοι οἱ νέοι δὲν ἀπηξίουσαν νὰ κωμάζωσιν ἐνίοτε ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς ἀγαπητῆς των. Ὅλοι εἶχον ἐκλέξει ἀνὰ μίαν ἕκαστος νεάνιδα, ἣν προώριζεν ὡς μέλλουσαν σύντροφον τοῦ βίου του. Μόνος ὁ Χατζη-Γιάννης προείλετο νὰ ἐρωτευθῇ τὴν «χήρα παπαδιά».

Ὁ Χατζη-Γιάννης ἦτο μία τῶν μελαγχροινῶν ἐκείνων καὶ περιπαθῶν φύσεων, εἰς τῶν ἐρωτύλων ἐκείνων νέων, οἵτινες δὲν θέλουσι νὰ ἀκούσωσιν ἄλλο τι παρὰ τὸ πάθος των καὶ μόνον. Ὁ νεαρὸς ναυτικὸς οὔτε ἤξευρεν οὔτ' ἐφρόντισε νὰ μάθῃ ἂν ἐπιτρέπεται ὁ δεύτερος γάμος εἰς τὰς χήρας τῶν ἱερέων. Ἐν μόνον ἤξευρεν, ὅτι τὴν ἠγάπα καὶ ἠθέλε νὰ τὴν νυμφευθῇ.

Ἡ νέα γυνὴ ἦτο πράγματι ἀνταξία τοῦ διαπύρου αἰσθήματος, ὅπερ ἄκουσα ἐνέπνεεν. Ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ καὶ αὕτη πῶς ἔγινε παπαδιά αἴφνης, καὶ πῶς δεκαοκταετῆς ἔμεινε ἐν χηρείᾳ. Τὴν ὑπάνδρευσαν δεκατετραετῆ, χωρὶς νὰ ἐρωτήσωσιν ἂν ἔστεργε τὸν σύζυγον, ὃν τῇ ἔδιδον, καὶ ἂν συγκατετίθετο νὰ γίνῃ παπαδιά. Μετὰ ἓν ἔτος

ὁ σύζυγός της ἐχειροτονήθη ἱερεύς, χωρὶς αὐτὴ νὰ νομίση ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ δώσῃ ἢ ν' ἀποποιηθῇ τὴν συναίνεσίν της. Μετὰ ἐν ἄλλο ἔτος, ὁ νεαρὸς λειτουργὸς τοῦ Κυρίου, ἀσθενήσας, ἀπέθανε, καὶ οὕτως αὐτὴ ἐντὸς διετίας ὑπέστη τόσας σχεδὸν μεταμορφώσεις, ὅσας καὶ ὁ μεταξοσκώληξ· ἐγένετο ἀπὸ κόρης γυνή, ἀπὸ γυναικὸς παπαδιά, καὶ ἀπὸ παπαδιάς χήρα· χήρα διὰ βίου.

Γ'

Καὶ ὅμως ὁ «ξάδερφος Μηνᾶς» δὲν ἦτο τόσο ἀυστηρὸς, ὅσον ἠδύνατό τις ἐκ πρώτης ἀφετηρίας νὰ ὑποθέσῃ. Συνεπάθει μάλιστα τόσο πολὺ εἰς τὸ νεανικὸν πάθος τοῦ ἐξαδέλφου του, καὶ τόσο ἀφελῆς ἦτο, ὥστε, ὅταν τὸ πρᾶγμα ἐπροχώρησε κάπως, καὶ λόγος ἐγένετο εἰς διαφόρους ὁμίλους περὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ Χατζη-Γιάννη, ἐφαντάσθη διὰ παραδόξου τρόπου νὰ θέσῃ ἐκποδῶν πᾶν πρόσκομμα ἐπιπροσθοῦν εἰς τὸν γάμον.

Εἶναι βέβαιον, φαίνεται, ὅτι ἐν τῷ Πηδάλῳ δὲν ἀναγράφεται κανὼν τις ἀπαγορεύων τὸν δεῦτερον γάμον εἰς τὰς ἐν χηρείᾳ πρεσβυτέρας. Ἀλλ' ἡ πρόληψις καὶ ἡ παράδοσις, τὰ δύο ὁμοῦ συντιθέμενα, ἰσοδυναμοῦσι τὸ κάτω κάτω μὲ ἓνα ἀποστολικὸν ἢ συνοδικὸν κανόνα, καὶ ἔπειτα ὁ λαὸς οὐδέποτε ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὸ Πηδάλιον διὰ νὰ ἴδῃ πόσους καὶ ποίους περιέχει κανόνας. Τινὲς τῶν ἱερέων, ὀλίγιστοι, ἀνεγίνωσκον ἐνίοτε τὸ βιβλίον τοῦτο ἐν τῷ παρελθόντι.

Ὁ ἐρωτικώτατος Χατζη-Γιάννης οὐδὲν ἤκουεν οὔτε ἐνόει περὶ τοιαύτης ἀπαγορεύσεως, καὶ ἂν τῷ ἔλεγέ τις ὅτι οἱ κανόνες ἀπαγορεύουσι νὰ νυμφευθῇ τὴν παπαδιάν, ἤνοιγε μεγάλους ὀφθαλμοὺς καὶ ἔσειεν ἀπλῶς τοὺς ὦμους. Ὁ συνετὸς ὅμως Μηνᾶς ἐλάμβανε τὸ πρᾶγμα ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν, καὶ λοιπὸν ἐσοφίσθη ἀπλοῦστατα νὰ δώσῃ δῶρα πολὺτιμα, λαχουρὶ καὶ ψέλλια εἰς τὴν γειτόνισσάν του, τὴν πρεσβυτέραν τοῦ παπα-Μανώλη, διὰ τὰς δύο ἀγάμους θυγατέρας της, καὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ ὑποκλέψῃ ἐκ τῆς πενιχρᾶς βιβλιοθήκης τοῦ αἰδεσιμωτάτου αὐτοῦ τὸ Πηδάλιον, τὸ περιέχον ὅλους τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανόνας, καὶ νὰ τὸ δανείσῃ εἰς αὐτὸν διὰ μίαν ἡμέραν. Ὁ ἀπλοϊκὸς ἐξαδελφὸς τοῦ Χατζη-Γιάννη ἐφαντάζετο ὅτι τόσο θὰ ἤρκει διὰ νὰ φυλλολογήσῃ αὐτὸ τὸ βιβλίον, νὰ εὔρῃ τὴν σελίδα, ἐν ἣ περιέχεται ὁ σχετικὸς πρὸς τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ δευτέρου γάμου εἰς τὰς χήρας τῶν ἱερέων κανὼν, νὰ ἀποσπάσῃ τὴν σελίδα ταύτην, νὰ τὴν σχίσῃ καὶ... πάει λέγοντας.

— Καὶ τί τὸ θέλεις αὐτὸ τὸ βιβλίον; τὸν ἠρώτησεν ἡ Παπαμανώλαινα.

— Ἐννοιά σου, καλέ, ἀπήντησεν ὁ Μηνᾶς, κάτι θέλω νὰ διαβάσω καὶ θὰ σοῦ τὸ δώσω πίσω εὐθύς.

— Αὐτὸ τὸ βιβλίον δὲν εἶναι ποὺ ἔχει τὸν νομοκάνονα; ἠρώτησεν αὐτὸς ἡ δύσπιστος πρεσβυτέρα.

— Ναί, εἶπε μορφάζων ὁ ἐξάδελφος Μηνᾶς.

—Ὁ παπᾶς μου λέγει πῶς δὲν κάνει νὰ τὸ πιάση κανεὶς ποὺ νὰ μὴν εἶναι ἱερωμένος.

— Μὴν τὸ πιάνης μὲ τὰ χέρια γυμνά, ἀπήντησεν ὁ ἐξάδελφος Μηνᾶς, βάλε μία καθαρή πετσέτα.

Τέλος πολλὰ ἐμόχθησεν ὁ ταλαίπωρος Μηνᾶς, ἕωσοῦ πείση τὴν Παπαμανώλαιναν. Ἄλλως καὶ ἡ ἐκδούλευσις αὐτῆς ἄκαρπος ἀπέβη. Λαβὼν τὸ Πηδάλιον ὁ Μηνᾶς, ὅστις μόλις ἤξευρε νὰ ἀναγινώσκη συλλαβιστὰ ὀλίγας λέξεις, ἐφυλλολόγει καὶ ἐφυλλολόγει, ἀλλὰ ποῦ νὰ εὔρη τὸν σχετικὸν κανόνα, ὅστις ἄδηλον ἄλλως ἂν ὑπάρχη; Τὸ χειρότερον ἦτο ὅτι ἐκινδύνευε νὰ φανῆ ἐκπρόθεσμος εἰς τὴν πρεσβυτέραν, καὶ τότε τί ν' ἀπολογηθῆ αὕτη εἰς τὸν παπα-Μανώλην, ἂν τυχὸν παρετήρει οὗτος τὴν ἀπουσίαν τοῦ βιβλίου;

Παρελίπομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ χήρα παπαδιά, χάριν τῆς ὁποίας ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἐγίνοντο ὅλα τὰ ἐπιλήψιμα ταῦτα, ἦτο αὐτὴ αὕτη νύμφη τῆς γηραιᾶς πρεσβυτέρας καὶ τοῦ παπα-Μανώλη. Τούτου τὸν υἱὸν εἶχε νυμφευθῆ ἡ ἀτυχῆς, καὶ ἔμεινε χήρα ἐν νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ, ὡς εἶπομεν. Ὡστε τὸ τόλμημα τοῦ Μηνᾶ ἦτο, βλέπετε, φοβερώτερον ἢ ὅσον ἠθελε φανῆ ἄνευ τῆς περιστάσεως ταύτης.

Δ'

Μάταιοι ἀπέβησαν ὅλοι οἱ ἀγῶνες τοῦ Μηνᾶ, ἂν καὶ τὸ βιβλίον ἐδόθη αὐτῶ καὶ δευτέραν φορὰν καὶ τρίτην. Ὅσον καὶ ἂν ἐφυλλολόγει, τὸ ζητούμενον χωρίον δὲν εὐρίσκετο. Ἄλλ' ὅ,τι δὲν κατώρθωσεν οὗτος δι' ὅλων τῶν νομίμων μέσων, τὰ γραῖδια τῆς γειτονιάς, τεθέντα εἰς κίνησιν, ἠδυνήθησαν νὰ τὸ κατορθώσωσι. Μετὰ ἐν ἀκόμῃ ταξίδιον τοῦ Χατζη-Γιάννη καὶ τοῦ Μηνᾶ, οἵτινες ἦσαν συμπλωτῆρες καὶ συνιδιοκτῆται τοῦ αὐτοῦ πλοίου, τὸ πένθος τῆς νεαρᾶς παπαδιάς εἶχε κρῦσει ὀλίγον, ἢ συγκατάθεσις τῆς, τῆ μεσολαβήσει τῶν προξενητριῶν, τῆς ἀπεσπίασθη, καὶ ὑπελείπετο μόνον τὸ ζήτημα τοῦ πῶς νὰ τελεσθῆ ὁ γάμος. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ γέρον παπα-Μανώλης ἀπέθανεν, οἱ ἄλλοι ἱερεῖς δὲν εἶχον ἄμεσον συμφέρον νὰ φαίνωνται ἄκαμπτοι, καὶ κατωρθώθη, μετὰ ἡ ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας, μεθ' ἱεροτελεστίας ὁμως τακτικῆς, νὰ πραγματοποιηθῆ ὁ γάμος τοῦ Χατζη-Γιάννη μετὰ τῆς χήρας παπαδιάς.

Τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι παλαιόν, συνέβη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος. Ἀλλὰ μέχρι τῆς σήμερον δὲν ὑπάρχει συμπόσιον ἢ ἀπλῶς ὄμιλος εὐθυμούντων ἐν Κ... ὅπου νὰ μὴ ἀντηχήσῃ καὶ τὸ ἄσμα τῆς «χήρας παπαδιάς».

(1888)